

EELKO HUIZINGH

TWEEDEHANDS CADEAUTJES ZIJN WELKOM

Onlangs hadden we een probleem met het stopcontact dat vastzit aan onze strijkplank. Dat heeft een kinderbeveiliging, een plastic schuifje dat opzij draait als je de stekker erin steekt. Dat werkte niet meer, hoeveel kracht ik er ook op zette. Omdat wij toch geen jonge kinderen meer hebben, kon die beveiliging er ook wel af. Dus een schroevendraaier gepakt. Wat blijkt? Het stopcontact is verlijmd, dus niet te openen en niet te repareren.

De circulaire economie is in theorie een eenvoudig concept, maar gaat er niet komen als fabrikanten opzettelijk producten blijven maken die niet te repareren zijn en consumenten achteloos producten blijven af-danken en weggooiden. Gaat deze situatie ooit veranderen?

Het goede nieuws: consumentengedrag verandert. Tussen 2015 en 2020 daalde de hoeveelheid restafval van jaarlijks 240 kg naar 180 kg per inwoner. Kringloopwinkels en online marktplaatsen geven afgedankte producten een volgend leven. Maar vooral de veranderde perceptie van tweedehands is belangrijk. Onlangs was onze kleindochter jarig en boven haar verlanglijstje stond: 'Graag wil ik een duurzame toekomst, dus tweedehands cadeautjes zijn meer dan welkom!' Diverse winkelketens spelen in op deze ontwikkeling. Zalando, de Bijenkorf en Zeeman verkopen gebruikte kleding en Ikea kent een Meubelruilservice en Tweedekanshoek.

Producten een zo lang mogelijke levensduur geven is belangrijk maar slechts een opstapje naar de circulaire economie. Cruciaal is het sluiten van de grondstofcyclus, wat inhoudt dat alle materialen van een product weer volledig herbruikbaar zijn of biologisch afbreekbaar. En daar stuiten we op forse economische en technische barrières. De economische barrière is dat fabrikanten hun verdienmodellen baseren op het zo goedkoop mogelijk produceren van producten met een relatief korte levensduur. Het kapotte stopcontact van onze strijkplank is voor mij een probleem maar voor de fabrikant een kans. En zo lang gerecyclede materialen duurder zijn dan nieuwe is de keus voor de fabrikant ook simpel.

De technische barrière houdt in dat veel producten nooit zijn ontworpen om ooit te worden gerepareerd of gedemonteerd voor volledig hergebruik. Kost lijmen voor de fabrikant van strijkplanken 2 cent minder dan een schroefje, dan heeft hij twee redenen om te kiezen voor verlijmen: het bespaart geld en maakt repareren onmogelijk.

Een samenhangend technisch probleem is dat niet alle stoffen van elkaar zijn te scheiden. Daarom zijn bijvoorbeeld pizzadozen en kartonnen koffiebekkers met een dun plastic laagje niet recyclebaar. En zijn materialen wel herwinbaar, dan blijken ze vaak in vergelijking met nieuwe grondstoffen slechter te scoren op kwaliteit en beschikbaarheid.

Onlangs is in Europa overeenstemming bereikt over nieuwe wetgeving die consumenten de *Right to Repair* geeft. Dit betreft de beschikbaarheid van onderdelen en

het tegen redelijke kosten kunnen repareren van apparaten. Allereerst bizar dat hiervoor wetgeving nodig is. Maar ik betwijfel of we hiermee ooit circulair worden.

Voor fabrikanten blijft immers 'weggooiden en vervangen' de aantrekkelijkste optie. De fabrikant van mijn strijkplank kan zeggen dat ik dan maar het hele stopcontact moet vervangen. Of de fabrikant zorgt dat het onderdeel dat het vaakst stuk gaat op een lastig te bereiken plaats zit. Zodat consumenten voor kleine reparaties flink veel reparatie-uren moeten betalen. En dus weer voor een nieuw product kiezen, wat nu meestal gebeurt bij kleine apparaten zoals boormachines en broodroosters.

De cruciale weeffout in het systeem is: als mijn strijkplank stuk is, heb ik een probleem en de fabrikant niet. Een echt circulaire economie is alleen mogelijk als de fabrikant baat bij reparatie heeft (of zelfs het voorkomen daarvan) en baat heeft bij hergebruik van de strijkplankonderdelen. Mogelijke oplossingen zijn: consumenten en wetgeving stellen hoge eisen aan materiaalhergebruik, nieuwe grondstoffen moeten fors duurder worden en hergebruikte goedkoper, volledig hergebruik moet het uitgangspunt vormen van nieuwe productontwerpen en fabrikanten moeten verplicht producten weer innemen, zodat mijn probleem hun probleem wordt.

Elk van deze opties vergt aanzienlijke aanpassingen, van wetgeving, gedrag, verdienmodellen en omgang met materialen. En vormen daarmee *het* recept voor grote weerstand. Dus hoe overbruggen we ooit het gat tussen de circulaire droom en daad?

Dr. Eelko Huizingh werkt bij de vakgroep Innovatiemanagement & Strategie van de Rijksuniversiteit Groningen en is auteur van het boek *Innovatiemanagement*.

